

Олена КОЛМИКОВА,
orcid.org/0000-0001-8462-8783
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайського інституту
Національного університету «Одеська морська академія»
(Ізмаїл, Одеська область, Україна) happysteinbock999@gmail.com

МОТИВАЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті йдеться про навчальну мотивацію, яка є запорукою успіху у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням курсантами морських академій. Метою статті є виокремлення основних засобів мотивації здобувачів вищої освіти до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Розглядається поняття «мотивація», а також її типи (внутрішня та зовнішня). Зазначається, що створенню мотиваційного середовища на заняттях сприяють використання «підтримуючих стратегій», формування доброзичливої та комфортної атмосфери в аудиторії, оцінювання та похвала зусиль, а не здібностей курсантів, навчання їх методів тренування довготривалої пам'яті. Підкреслюється важлива роль викладача у процесі формування мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти. Виокремлюються такі засоби підтримання мотивації до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, як мотиваційний план (який складається зі здатності до створення початкової мотивації та знайомства з курсантами задля прогнозування сфери їхнього інтересу в ході планування заняття) та підтримка мотивації курсантів до навчання. Важливу роль у процесі формування мотивації до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням відіграє особистість викладача, а саме його доброзичливість, небайдужість до результатів навчання курсантів та його здібність створити сприятливі та комфортні умови для навчання. Зазначається, що мотивація – це не статичний, а динамічний процес, для якого характерна циклічність, і завдання викладача полягає у підтримці інтересу до навчання у здобувачів вищої освіти на належному рівні. Серед заходів, які можуть зробити заняття з англійської мови за професійним спрямуванням більш цікавими, можна виокремити роботу в команді (групі) та комунікативну діяльність. Наголошується на тому, що не на кожному занятті доречно вживати таких заходів, проте використання лише підручника та однотипних вправ протягом тривалого часу може позбавити курсантів інтересу до навчання.

Ключові слова: англійська мова за професійним спрямуванням, мотивація до навчання, курсанти морський академії.

Olena KOLMYKOVA,
orcid.org/0000-0001-8462-8783
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Humanities
Danube Institute
of the National University “Odessa Maritime Academy”
(Izmail, Odesa region, Ukraine) happysteinbock999@gmail.com

MOTIVATION AS A GUARANTEE OF SUCCESS IN LEARNING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES

The article deals with learning motivation, which is the key to success in the process of learning English for professional purposes by cadets in maritime academies. The concept of “motivation” and its types (internal and external) are considered. It is pointed out that the creation of a motivational environment in the classroom is facilitated by the use of “scaffolding”, the formation of a friendly and comfortable atmosphere in the classroom, evaluation and praise of efforts and not the abilities of cadets, teaching those methods of long-term memory training. The important role of the lecturer in the process of forming motivation to study in students is emphasized. Means of maintaining motivation to learn English for specific purpose are singled out, such as drawing up a motivation plan (which in its turn consists of the ability to create initial motivation and acquaintance with cadets to predict their sphere of interest during lesson planning) and supporting motivation of cadets to study. It is emphasized that the lecturer, namely his ability to create pleasant and comfortable learning conditions plays an important role in the process of creating motivation to learn English for specific purposes. It is noted that motivation is not a static, but a dynamic process, which is characterized by cyclicity, and the task of the lecturer is to maintain interest in learning at the appropriate level in the cadets studying in the maritime academies.

Among the activities that can make lessons of English for specific purposes more interesting are teamwork and communication activities. It is emphasized that it is not appropriate to use such activities at every lesson, but at the same time the use of one and only textbook and doing similar exercises during a long period of time of studying can deprive cadets of interest in learning.

Key words: *English for specific purposes, learning motivation, cadets of the maritime academies.*

Постановка проблеми. Відомо, що задля досягнення успіху у процесі отримання знань здобувачам вищої освіти необхідна мотиваційна обумовленість результатів навчання. Більшість абітурієнтів, які вступають до морських академій, має чітке уявлення про майбутню професію та добре розуміє необхідність володіння морською англійською мовою. Проте є й такі, які не мають інтересу до навчання або вважають, що в них немає хисту до вивчення іноземної мови. Як доводить досвід викладацької діяльності, неможливо примусити курсантів вчитися за відсутності у них зацікавленості у навчанні або якщо вони зневірені у своїх здібностях. Перед викладачем постає досить складне завдання, що полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти позитивної мотивації до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Аналіз досліджень. Аналіз психолого-педагогічних наукових джерел дає змогу дійти висновку, що проблема мотивації у навчальній діяльності викликає інтерес багатьох вітчизняних (Л. Дзюбко, Л. Гриценюк, А. Телецька, Л. Яременко) та зарубіжних науковців (М. Alizadeh, N. Hayikaleng, R. Gardner, R. Lai, W. Lambert, S. Nair, H. Krishnasamy, A. Tambunan, T. Siregar).

С. Гончаренко визначає поняття «мотивація» як систему мотивів, або стимулів, «яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки» (Гончаренко, 1997: 217). Л. Дзюбко та Л. Гриценюк зазначають, що навчальна мотивація – це система «природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають особистість включитися у процес навчання, впливають на характер та забезпечують ефективність цього процесу» (Дзюбко, Гриценюк, 2009: 42).

Серед перших науковців, які зацікавилися суто проблемою мотивації під час вивчення іноземної мови, можна виділити R. Gardner та W. Lambert.

Зарубіжні науковці під мотивацією розуміють важливу складову частину успіху студентів у вивченні англійської мови (N. Hayikaleng, S. Nair, H. Krishnasam), яка спонукає до копіювання поведінки (М. Alizadeh). Згідно з R. Lai, мотивація належить до причин, що лежать в основі такої поведінки, яка характеризується готовністю та волею (Lai, 2011). На думку М. Alizadeh, викладачі повинні усвідомлювати значення мотивації у вивченні

іноземної мови студентами й допомагати їм підвищити мотивацію до навчання (Alizadeh, 2016).

N. Hayikaleng, S. Nair та H. Krishnasamy (2016) виділяють такі типи мотивації під час вивчення іноземних мов, як внутрішня та зовнішня. Дослідники стверджують, що внутрішня мотивація виникає, коли студент має бажання брати участь у якійсь діяльності, оскільки ця діяльність для нього цікава. Коли здобувач вищої освіти отримує задоволення від навчальної діяльності, його спонукає саме внутрішня мотивація, тому що він відчуває внутрішній потяг до вивчення англійської мови. Зовнішня мотивація – це бажання вчитися, аби отримати винагороду. Під винагородою можна розуміти хороші оцінки або отримання високої зарплатні в майбутньому.

Мета статті – виокремити основні способи мотивації курсантів морських академій до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. Мотивація курсантів морських академій до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням має велике значення. Відомо, що торговельний флот потребує високоякісних фахівців морської галузі, тому перед українськими морськими академіями постає таке завдання: підготувати кваліфіковані та конкурентоспроможні кадри, що передбачає володіння англійською мовою як мовою інтернаціонального спілкування.

Вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у морських академіях – це довготривалий процес, який охоплює майже чотири роки, тому пошук різних методів підтримування у здобувачів вищої освіти мотивації до навчання протягом цього часу – це справжній виклик для викладачів. Курсанти мають постійно відчувати свій прогрес в оволодінні знаннями. Створення мотиваційного середовища на заняттях можливе за наявності зворотного зв'язку між викладачем та здобувачем вищої освіти, який ґрунтується на повазі, довірі та чесності.

На відміну від європейських абітурієнтів, які вступають до морських академій зі знанням англійської рівня B2, українські майбутні курсанти мають різний рівень підготовки з цього предмета: від дуже високого до доволі низького. Викладачі стикаються з проблемою того, як зро-

бити заняття цікавими для курсантів з неоднаковим рівнем знань. Це завдання доволі складне, тому що якщо починати з азів, то заняття будуть нецікавими для здобувачів вищої освіти з високим рівнем підготовки, зрештою, вони можуть втратити інтерес до навчання. З іншого боку, якщо матеріал буде розрахований на «сильних» курсантів, то ті, рівень знань яких доволі низький, не будуть нічого розуміти та втратять мотивацію до навчальної діяльності. В цьому разі для таких курсантів буде доцільним використовувати «підтримуючі» стратегії, тобто вводити матеріал, застосовуючи принцип від «простого до складного». Метою використання подібних стратегій буде позбавлення таких здобувачів вищої освіти зневіри в свої сили та розчарування в навчанні, тому що ці стратегії передбачають заповнення лакун у знаннях (різниця між тим, що курсанти повинні знати та тим, що вони насправді знають) та поступове досягнення певного рівня знань. Як доводить досвід, для цього зазвичай достатньо одного року (перший курс навчання).

Інколи здобувачі вищої освіти втрачають мотивацію до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням через те, що навчальний план передбачає заучування багатьох фахових термінів та фраз. Готуючись до заняття, курсанти загалом використовують короткотривалу пам'ять під час вивчення матеріалу. Це трапляється, коли основною мотивацією є не здобуття знань для подальшої роботи в морської галузі, а отримання гарної семестрової оцінки. Проте користі від подібного заучування майже немає, тому що через деякий час третина інформації забувається. Зрештою, курсанти зневірюються в результатах своєї навчальної діяльності. Задля вирішення цієї проблеми викладач повинен навчити здобувачів вищої освіти технік тренування довготривалої пам'яті. Існує багато прийомів запам'ятовування, основними з яких є такі:

- 1) прийом «слів-вішалок» (“peg words”);
- 2) метод ключового слова;
- 3) прийом “Іосі”.

Всі ці прийоми та методи добре описані в психолого-педагогічній літературі.

Одним із засобів підтримування мотивації до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням є так званий мотиваційний план, який складається з двох стратегічних факторів (Ferrigno, 2015).

1) Здатність до створення початкової мотивації, яка передбачає таке:

– створення комфортної та приємної атмосфери в аудиторії;

– знайомство з курсантами задля пристосування до їхніх потреб та прогнозування сфери їхнього інтересу в ході планування заняття.

Одним із важливих моментів є відповідність програми цілям та можливостям курсантів. Це дасть змогу досягти успіху та забезпечить їм впевненість у собі. Засобами стимулювання мотивації у здобувачів вищої освіти є також заохочення позитивної самооцінки курсанта, який усвідомлює свої індивідуальні можливості, та підкреслення та похвала його ЗУСИЛЬ, а не ЗДІБНОСТЕЙ.

2) Підтримка мотивації. Встановивши в аудиторії позитивне навчальне середовище, викладач має його підтримувати, тому що це сприятиме зниженню рівня тривожності. Викладач повинен дозволити курсантам ставити їх власні цілі в ході прогресу під час вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, допомагати їм знайти інші сфери інтересів та обов'язково хвалити їх за зусилля та досягнення. Велике значення для підтримки мотивації має також заохочення у здобувачах вищої освіти проявляти самостійність у навчанні: чим більше самостійності має курсант, тим більш впевненим у собі він почуватиметься.

Слід зазначити, що мотивація – це динамічний процес, який неможливо підтримувати на єдиному рівні постійно. Іноді здобувачі освіти матимуть дуже високу мотивацію до навчання, але траплятимуться моменти, коли вони втрачатимуть інтерес. В такі моменти саме викладач повинен знаходити засоби для того, аби знову зацікавити їх.

Серед подібних заходів, які можуть урізноманітнити заняття з англійської мови за професійним спрямуванням та зробити їх більш цікавими, можна виокремити такі.

1) Робота в команді (групі), яка дає змогу курсантам вільно спілкуватися один з одним, викликає інтерес до навчання, розвиває творче мислення, дослідницькі здібності, виховує командний дух та допомагає розвивати соціальні навички. Наприклад, група має знайти якомога більше способів запобігання забруднення довкілля. Під час обговорення теми курсантами викладач не втручається в дискусію, проте уважно слухає та допомагає, якщо вони звертаються до нього по допомогу.

2) Комунікативна діяльність. Досвід викладацької діяльності свідчить про те, що курсанти доволі неохоче розмовляють англійською мовою на заняттях. Це пов'язано з різними факторами, наприклад, із побоюванням зробити помилки. Заохочування здобувачів вищої освіти спілкуватися англійською мовою краще за все проводити за допомогою рольових ігор. Вчитель пропонує курсантам певну ситуацію. Наприклад, під час проходження

теми “Safety equipment” можна розіграти діалог між мотористом, який отримав певну травму внаслідок ігнорування правил безпеки (працював на верстаті в сорочці з довгими рукавами, не зняв з руки каблучку або годинник перед роботою тощо), та лікарем. Здобувачі вищої освіти розбиваються на пари, і кожна пара отримує окрему ситуацію. Підбираючи пари, викладач повинен враховувати рівень підготовки курсантів з англійської мови та навіть психологічний тип особистості.

Звичайно, не на кожному занятті можливо та доцільно вживати таких заходів. Проте якщо у процесі навчання використовується лише підручник, то це навряд чи буде сприяти розвитку мотивації до вивчення англійської мови курсантами морських академій.

Висновки. Важливу роль у процесі формування мотивації до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням відіграє особистість викладача, а саме його здібність створити сприятливі та комфортні умови для навчання, підібрати мотиваційні стратегії, які б сприяли підвищенню зацікавленості здобувачів вищої освіти у вивченні іноземної мови. Для досягнення вищезазначених цілей викладач повинен створити доброзичливу атмосферу на заняттях, намагатись підтримувати добрі стосунки з курсантами, завоювати їхню довіру, ставитися до них із повагою, демонструвати щире зацікавлення у їх прогресі. Саме небайдужість викладача до результатів у навчанні курсантів буде їх мотивувати до розвитку та досягнення успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
2. Дзюбка Л., Гриценко Л. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 33–43.
3. Яременко Л. Мотивація навчального процесу як педагогічна проблема. *Вища освіта України*. 2014. С. 69–74.
4. Alizedah M. The Impact of Motivation on English Language Learning. *International Journal of Research in English Education*. 2016. Vol. 1. Nr. 1. P. 11–15. URL: <http://ijreonline.com/article-1-23-en.pdf>.
5. Ferrigno S. Motivation – the key to success in learning English as a foreign language. URL: <https://soniaferrigno.com/2015/09/10/motivation-the-key-to-success-in-learning-english-as-a-foreign-language>.
6. Gardner R. C., Lambert W. E. Attitudes and Motivation in Second Language Learning. Rowley, Mass. : Newbury House Publishers, 1972.
7. Hayikaleng N., Nair S., Krishnasamy H. Thai Students Motivation on English Reading Comprehension. *International Journal of Education and Research*. 2016. Vol. 4. No. 6. P. 477–486. URL: <https://www.ijern.com/journal/2016/June-2016/41.pdf>.
8. Lai R. Motivation: A Literature Review. Pearson, 2011. 43 p. URL: https://images.pearsonassessments.com/images/tmrs/Motivation_Review_final.pdf.
9. Purnama N., Rahayu N., Yugafti R. Students' Motivation in Learning English. URL: https://www.researchgate.net/publication/337249596_Students'_Motivation_in_Learning_English.
10. Tambunan A. R. S., Siregar T. M. S. Students Motivation in Learning English Language (A Case Study of Electrical Engineering Department Student). *Universitas Negeri Negeri Medan*. Medan, 2016. URL: <http://docplayer.net/131974768-Students-motivation-in-learning-english-language-a-case-study-of-electrical-engineering-department-students.html>.

REFERENCES

1. Honcharenko S. Ukrainiyskyi pedagogocnyy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid', 1997. 375 p. [in Ukrainian].
2. Dzyubko L., Hrytsenyuk L. Motyvatsiya navchalnoyi diyalnosti yak psykhologopedagogichna problema [Learning motivation as a psychological and pedagogical problem]. *Psycholinguistics*, 2009, Nr 4, pp. 33–43 [in Ukrainian].
3. Yaremenko L. Motyvatsiya navchalnogo protsessu yak pedagogichna problema [Motivation of the process of learning as a pedagogical problem]. *Higher education of Ukraine*, 2014, pp. 69–74 [in Ukrainian].
4. Alizedah M. The Impact of Motivation on English Language Learning : *International Journal of Research in English Education*, 2016, Vol.1, Nr 1, pp. 11–15. URL: <http://ijreonline.com/article-1-23-en.pdf>.
5. Ferrigno S. Motivation – the key to success in learning English as a foreign language. URL: <https://soniaferrigno.com/2015/09/10/motivation-the-key-to-success-in-learning-english-as-a-foreign-language>.
6. Gardner R. C., Lambert W. E. Attitudes and Motivation in Second Language Learning : Rowley, Mass. : Newbury House Publishers, 1972.
7. Hayikaleng N., Nair, S., Krishnasamy, H. Thai Students Motivation on English Reading Comprehension : *International Journal of Education and Research*, 2016, Vol. 4, No. 6. P. 477–486. URL: <https://www.ijern.com/journal/2016/June-2016/41.pdf>.
8. Lai R. Motivation: A Literature Review: Pearson, 2011. 43 p. URL: https://images.pearsonassessments.com/images/tmrs/Motivation_Review_final.pdf.
9. Purnama N., Rahayu N., Yugafti R. Students' Motivation in Learning English. URL: https://www.researchgate.net/publication/337249596_Students'_Motivation_in_Learning_English.
10. Tambunan A. R. S., Siregar T. M. S. Students Motivation in Learning English Language (A Case Study of Electrical Engineering Department Student) : *Universitas Negeri Negeri Medan* : Medan, 2016. URL: <http://docplayer.net/131974768-Students-motivation-in-learning-english-language-a-case-study-of-electrical-engineering-department-students.html>.